

Prof. dr PETAR STANIŠIĆ

PROBLEMI NEZAPOSLENOSTI U NEDOVOLJNO RAZVIJENOM EKONOMSKOM REGIONU

Među primarne društvene i ekonomske probleme jugoslovenskog društva, a posebno privredno-nedovoljno razvijenih krajeva Jugoslavije, spada problem zaposlenosti i zapošljavanja, odnosno nedovoljne zaposlenosti i nezaposlenosti.

Nezaposlenost radno sposobnog stanovništva u neagrarnim zanimanjima i nedovoljna zaposlenost, odnosno prikrivena nezaposlenost poljoprivrednog stanovništva, znači nepotpuno korišćenje jednog od najznačajnijih faktora proizvodnje, što ima direktnog uticaja na obim ukupne društvene proizvodnje, odnosno obim društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka.

Pitanje zaposlenosti i zapošljavanja daleko je složeniji problem za privredno nedovoljno razvijena područja Jugoslavije, nego za razvijene privredne regione. U razvijenim regionima, dug privredni razvitak doveo je do relativnog i apsolutnog opadanja poljoprivrednog stanovništva, odnosno do skladnijeg odnosa agrarnog i neagrarnog stanovništva. Tako, na primer, Slovenija ima relativno malo agrarnog stanovništva pa se u njoj problem migracije radne snage iz sela u grad skoro ne postavlja. Naprotiv, u SAP Kosovu taj proces, koji je otpočeo posle drugog svetskog rata i danas se nastavlja iako je ova Pokrajina jedini region naše zemlje u kome još uvek raste apsolutni broj agrarnog stanovništva, bez obzira što u relativnom broju agrarno stanovništvo opada od jednog do drugog popisa. Zbog toga na Kosovu, kao i u ostalim nedovoljno razvijenim područjima, postoji veliki pritisak na zaposlenost u neagrarnim delatnostima.

Pored ove otvorene nezaposlenosti, postoji i prikrivena nezaposlenost u poljoprivrednoj delatnosti, kao i u neagrarnim zanimanjima. U prvom slučaju, ona se manifestuju na taj način što je broj poljoprivrednih proizvođača na jednom hektaru poljoprivredne površine veći nego što realno ta površina može da zaposli radnika. U neagrarnim delatnostima ona se javlja usled toga što pad privredne

aktivnosti, po pravilu, ne dovodi do pada obima zaposlenosti. U našem samoupravnom socijalističkom privrednom sistemu to pravilo predstavlja vid društvene solidarnosti radnika, koja pruža svim zaposlenim ekonomsku i drugu sigurnost.

U ekonomskoj i demografskoj literaturi ne postoji jedinstveno shvatanje pojma nezaposlenosti. Zbog toga se u raznim zemljama nezaposlenost definiše na različite načine. U nas se najčešće iskazuje u odnosu na raspoloživu radnu snagu ili u odnosu na ukupan broj zaposlenih radnika.

Još veće teškoće teorijske i praktične prirode javljaju se pri određivanju pojma nepotpune zaposlenosti. U praksi je veoma teško naći granicu između nezaposlenosti i nepotpune zaposlenosti.

U ovom radu smatraju se kao nezaposlena lica radnici van radnog odnosa koji traže zaposlenje preko službe za zapošljavanje. Ovde je reč o delu nezaposlenih koji su registrovani kod zavoda za zapošljavanje. Ovako definisana nezaposlenost, ne daje realnu sliku broja nezaposlenih lica. Deo stvarno nezaposlenih nije registrovan kod zavoda za zapošljavanje iz raznih razloga, a jedan deo registrovanih lica faktički radi ili kod privatnih poslodavaca, ili na svom poljoprivrednom gazdinstvu, ili u svojoj privatnoj radnji. Prema tome, stopa nezaposlenih je znatno veća od one koju iskazuje služba za zapošljavanje i koja je prikazana u ovom radu.

Kretanje broja nezaposlenih u poslednjih deset godina karakteriše visok procenat lica, u svim republikama i pokrajinama, koja traže zaposlenje, različit nivo nezaposlenosti po pojedinim regionima i relativno brži porast nezaposlenih od porasta broja zaposlenih.

Prema podacima Samoupravne interesne zajednice za zapošljavanje, krajem 1982. godine evidentirano je oko 80.000 nezaposlenih lica u SAP Kosovu, a ceni se da je obim nezaposlenosti znatno veći, s obzirom da se sva radno sposobna, a nezaposlena, lica ne prijavljuju zajednicama za zapošljavanje zbog ograničenih mogućnosti zapošljavanja.

Pored visokog stepena nezaposlenosti radne snage na Kosovu, sve više se menja i struktura nezaposlenih lica koja se javljaju zajednicama za zapošljavanje. Zadnjih nekoliko godina ta struktura se znatno izmenila. Tako na primer, u periodu 1980—1982. godine od ukupnog broja nezaposlenih 76% su mladi od 30 godina starosti, 53% su stručni kadrovi, a ima i lica koja nemaju nikakve prihode po članu domaćinstva ni zemljišnog poseda.

Ako ovaj problem posmatramo kroz stopu nezaposlenosti, definisanu kao odnos broja nezaposlenih u odnosu na registrovanu radnu snagu (zaposleni u društvenom i individualnom sektoru van poljoprivrede), onda dobijamo sledeći pregled:

- SAP Kosovo 29,2%
- SR Makedonija 22,0%
- SR Crna Gora 16,2%
- SR Bosna i Hercegovina 15,2%
- SR Srbija 15,2%

- SAP Vojvodina 13,1%
- SR Hrvatska 6,4%
- SR Slovenija 1,7%
- Jugoslavija 12,7%

Stopa nezaposlenosti pokazuje da je najveća nezaposlenost u SAP Kosovo, da su velike regionalne razlike u pogledu nezaposlenosti i da su razlike između pojedinih regiona veće nego u pogledu ukupne privredne razvijenosti.

Ako se problem posmatra sa aspekta broja nezaposlenih lica na jedno slobodno radno mesto, onda je situacija još nepovoljnija u odnosu na nedovoljno razvijene krajeve, posebno SAP Kosovo, što se da zaključiti iz sledeće tabele:

— mesečni prosek 1982. god. —

	Broj slobodnih mesta	Prosečan broj nezaposlenih	Broj nezaposlenih na 1 slobodno radno mesto
SR Bosna i Hercegovina	8.214	160.278	19,5
SR Crna Gora	1.557	26.530	17,0
SR Hrvatska	14.913	99.199	6,6
SR Makedonija	6.001	127.357	21,2
SR Slovenija	7.990	13.699	1,7
SR Srbija	18.554	271.499	14,6
SAP Kosovo	1.834	77.721	42,3
SAP Vojvodina	12.387	86.194	7,0
SFRJ	71.450	826.477	12,1

Izvor: Savezni biro za poslove zapošljavanja, Beograd.

Najveće učešće nezaposlenih lica na jedno slobodno radno mesto dolazi na Kosovu 42,3%, dok je taj prosek za Jugoslaviju blizu 3,5 puta manji (12,1), a u Sloveniji 24 puta manji nego na Kosovu, dok je u pogledu privredne razvijenosti ta razlika između Slovenije i Kosova 6:1.

Usled strukturalnih neusklađenosti u privredi SAP Kosova, kao i neusklađenosti obrazovnog sistema sa potrebama privrede i društva, u SAP Kosovu postoje istovremeno oba problema tj. i problem nezaposlenosti suficitarnih kadrova, a istovremeno i problemi zaposlenosti deficitarnih kadrova tj. postoji nesklad između ponude i potražnje radne snage po pojedinim kategorijama radnika i zanimanjima. Usled toga stalno raste broj nezaposlenih lica evidentiranih kod službi za zapošljavanje, a istovremeno raste i broj slobodnih radnih mesta koja se ne mogu popuniti jer takvih profila radnika nema kod službi za zapošljavanje. Od 1980. godine, broj nezaposlenih u SAP Kosovu raste po stopi 8,6%, a u nekim opštinama taj broj je trostruko veći.

Izvori nezaposlenosti na Kosovu su mnogobrojni, a posebno se ističu: ograničene mogućnosti udruženog rada da apsorbuje priliv radno sposobnog stanovništva, nemogućnost aktiviranja nezaposlenih iz ranijih godina, visok stepen agrarne prenaseljenosti usled čega svake godine dolazi do većeg priliva seoskog stanovništva u gradska naselja radi zapošljavanja. Pored toga, tu spada i nerazvijenost male privrede, kao i ličnog rada sa sredstvima u svojini građana i usporen proces udruživanja OUR sa Kosova sa OUR-ima iz drugih republika i SAP Vojvodine, s ciljem izgradnje prerađivačkih kapaciteta tj. menjanja privredne strukture Kosova i povećanja zaposlenosti.

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih na Kosovu bila je do 1971. godine veoma nepovoljna jer su preko 80% ukupnog broja nezaposlenih činili nekvalifikovani radnici, što je predstavljalo otežavajuću okolnost prilikom zapošljavanja, posebno van Pokrajine i u inostranstvu. U poslednje vreme ova struktura se znatno izmenila zahvaljujući ekspanziji školske mreže, što se da videti iz sledeće tabele:

Pregled kvalifikacione strukture nezaposlenih SAP Kosova 1981. i 1982. godine
— mesečni proseki —

Kvalifikacija	1981.	%	1982.	%	Indeks
NKV	31.068	43,4	30.694	39,5	98,8
PK—NS	7.622	10,7	7.636	9,8	100,2
KV—VK	10.226	14,3	10.997	14,2	107,5
SSS	21.713	30,3	27.126	34,9	124,9
Viša SS	662	0,9	868	1,1	131,1
Visoka SS	280	0,4	400	0,5	142,8
Ukupno:	71.571	100,0	77.721	100,0	108,6

U poslednje dve godine, porast stručnih kadrova koji traže zaposlenje brže raste od broja nestručnih. U periodu 1975—1982. broj stručnih kadrova (KV i VKV radnika, lica sa završenim srednjim, višim i visokim obrazovanjem), porastao je za 2,2 puta i u ovoj godini prvi put broj stručnih, a nezaposlenih, radnika premaša broj nestručnih (nekvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika) koji traže zaposlenje. Najveći relativni porast nezaposlenih je sa visokim, višim i srednjim obrazovanjem, a najveće apsolutno povećanje u periodu 1981—1982. god. zabeležena je kod lica sa srednjim obrazovanjem (5.413 lica). Oni u ukupnoj nezaposlenosti stručnih kadrova na Kosovu učestvuju sa 77%, a među njima dominiraju završeni učenici gimnazije, ekonomski tehničari, medicinsko osoblje i drugi.

Radnici sa višim obrazovanjem učestvuju sa 2,3% u ukupnom broju stručnih nezaposlenih radnika, dok lica sa visokim obrazovanjem sa 1,1%. I u ovoj grupi su pretežno mladi bez radnog iskustva do 30 godina, a najveći broj po prvi put traži posao. Među njima,

najviše ima: ekonomista, pravnika i lica sa završenim filozofskim fakultetom. U kategoriji stručnih kadrova među nezaposlenima dominiraju zanimanja metalske struke, bravari, mašinbravari, električari, zidari, tesari, vozači i dr.

Kada je u pitanju starosna struktura nezaposlenih radnika dominiraju mladi radnici do 30 godina, kojih ima 76% od ukupnog broja nezaposlenih i njihov broj se stalno povećava. Preko 52% od ukupnog broja nezaposlenih su mladi radnici do 25 godina starosti, 23% su od 26 do 30 godina, 13% su od 30—40 godina, 7,7% od 40—50 godina, a svega 3,3% preko 50 godina.

Strukturu nezaposlenih na Kosovu karakteriše veoma malo učešće žena u ukupnom broju lica koja traže zaposlenje, iako žene čine skoro polovinu ukupnog broja stanovnika Kosova. U ukupnom broju zaposlenih u društvenom sektoru Kosova, žene učestvuju sa 21,5%, a u broju nezaposlenih sa 23,5%. U ranijim periodima pretežno su se službama zapošljavanja prijavljivale žene bez i sa najnižim kvalifikacijama, međutim, u 1982. godini 65% od ukupnog broja žena koja čine stručne radnice. U toj godini posao je tražilo prosečno mesečno oko 18.000 žena, što je za 13% više u odnosu na prošlu godinu, ili 6 puta više nego u 1972. godini. Među nezaposlenim ženama više od 56% su sa srednjom stručnom spremom, 1,6% sa višom, a samo 0,5% sa visokom stručnom spremom. Od ostalih nezaposlenih žena 27% su nekvalifikovane radnice, 8% polukvalifikovane, a 6,3% su kvalifikovane i visokokvalifikovane radnice. Uzroci nepovoljne situacije u pogledu zapošljavanja žena su: nerazvijenost onih privrednih grana koje apsorbuju žensku radnu snagu, nepovoljna kvalifikaciona struktura nezaposlenih žena u odnosu na potrebe udruženog rada, jer je još uvek veći deo stručne ženske radne snage suficitarnih zanimanja, kao i otpori nekih OUR-a prema zapošljavanju žena i dr.

Nacionalna struktura nezaposlenih može se pratiti samo od 1970. godine, jer službe za zapošljavanje nisu ranije registrovale po nacionalnoj pripadnosti lica koja traže zaposlenje. U ukupnom broju nezaposlenih 1971. godine (25.373) 71,3% su bili Albanci, 17,2% Srbi, 5,2% Crnogorci, 2,7% Turci, 3,6% ostali. U tom periodu kvalifikaciona struktura nezaposlenih u svim nacionalnostima bila je veoma nepovoljna jer preko 80% ukupnog broja nezaposlenih bili su nekvalifikovani radnici. Krajem 1982. godine nacionalna struktura nezaposlenih se izmenila u odnosu na 1971. godinu. Nezaposleni po nacionalnom sastavu na Kosovu su: Albanaca 79,2%, Srba 13,9%, Crnogoraca 1,4%, Turaka 0,8%, Muslimana 2%, Roma 2%, ostalih 0,7%. Nacionalna struktura nezaposlenih lica približno odgovara nacionalnoj strukturi stanovništva Kosova, koja je prema popisu 1981. godine izgledala ovako: Albanaca 77,4%, Srba 13,2%, Crnogoraca 1,7%, Turaka 0,8%, Muslimana 3,7% i ostalih 3,2%. U poslednje dve godine (1981—1982) došlo je do blagog porasta u ukupnom broju nezaposlenih lica Albanske nacionalnosti za 0,2%, Muslimana za 0,6%, Roma za 0,3%, dok je došlo do relativnog opadanja broja ne-

zaposlenih srpske nacionalnosti za 0,2%, Crnogorske 0,3% i ostalih za 0,4%, što je posledica iseljavanja jednog broja Srba i Crnogoraca sa Kosova.

*
* *

Podaci o proteklom petogodišnjem periodu pokazuju da je u SAP Kosovu ukupno stanovništvo imalo skoro isti nivo rasta kao u ranijem periodu, dok je radno-sposobno i aktivno stanovništvo nešto brže raslo. Iako je u tom periodu (1975—1980) povećan obim zaposlenosti ukupnog stanovništva, to nije ni izdaleka bilo dovoljno da se aktiviraju rezerve radne snage iz ranijih perioda, pa će nezaposlenost ostati i u narednom periodu (1980—1990) god. jedan od najznačajnijih problema u društveno-ekonomskom razvoju SAP Kosova.

Najširi aspekti problema zaposlenosti sadržani su u mnogim dokumentima koji se odnose na privredni razvoj SAP Kosova. U nacrtu društvenog plana razvoja SAP Kosova 1981—1985. god. problem zaposlenosti tretiran je kao jedan od osnovnih ciljeva privrednog razvoja. U toku donošenja Društvenog plana razvoja SAP Kosova za period 1981—1985. god., kao i u procesu donošenja dokumenta o zajedničkoj politici dugoročnog razvoja Pokrajine do 2000. godine, izvršena su obimna naučna i stručna istraživanja.

Saznanja do kojih se došlo, omogućila su da se utvrde zadaci ekonomske politike u pogledu reprodukcije stanovništva i politike zapošljavanja. »Osnove zajedničke politike dugoročnog razvoja SAP Kosova do 1985. godine«, utvrđuju da je porast zaposlenosti jedan od najvažnijih dugoročnih zadataka.

U narednom periodu do 2000. godine, prema pomenutom dokumentu, očekuje se smanjenje i stabilizovanje stope prirodnog priraštaja, znatno smanjenje stope mortaliteta i minimalan uticaj migracije. Postepeno smanjivanje stope prirodnog priraštaja, uz stabilizovanje apsolutnog porasta na nivou od 35 do 40 hiljada lica godišnje, rezultiraće u povećanju stanovništva do 2000. godine na oko 2.500.000. Radno-sposobno stanovništvo Kosova, kako u ukupnom broju, tako i posebno za muško i žensko stanovništvo, rašće brže nego u ranijim periodima. To je posledica starosne strukture u kojoj će stanovništvo pokazivati tendenciju starenja. Brzi porast stanovništva radnog kontingenta očekuje se zbog ulaska novih generacija u radni period života, kao i zbog opadanja mortaliteta i radnog i ukupnog stanovništva.

Ubrzani razvoj Kosova, kao i ostalih nedovoljno razvijenih područja, od posebnog je značaja za usklađivanje regionalnih razlika i u tom pogledu treba težiti da se struktura privrede podese, između ostalog, i zahtevima stanovništva za brzim zapošljavanjem. U tom smislu, potrebno je migraciona kretanja svesti na neophodnu meru, kao i stvoriti uslove za povratak i zapošljavanje jednog broja migranata.

Proces promena ekonomske strukture stanovništva, u smislu relativnog smanjenja poljoprivrednog stanovništva, i dalje će se nastaviti. Potrebno je stvoriti uslove da prostorna pokretljivost seoskog stanovništva bude u skladu sa društvenim potrebama i u skladu sa mogućnostima gradova da prime višak poljoprivrednog stanovništva sa sela.

U narednom periodu do 1990. godine SAP Kosovo bi moralo da kroz povećanje materijalne proizvodnje i bolje korišćenje svih faktora proizvodnje dostigne ostale jugoslovenske regione, i u tom pogledu zaustavi ne samo relativni, već i apsolutni porast poljoprivrednog stanovništva. Time bi se ublažile disproporcije između ponude radne snage (koja je determinirana rezervama radne snage, prirodnim priraštajem, prelaskom iz poljoprivrede itd.), i tražnje radne snage, koju može da obezbedi privredni i društveni razvoj Pokrajine, kroz odgovarajuću strukturu privrede. Zato se Pokrajina, prilikom određivanja ciljeva ekonomske politike, opredelila za takvu politiku zaposlenosti koja će neravnotežu na sektoru zapošljavanja, dugoročno gledano, trajno otkloniti na bazi stabilnog povećanja društvenog proizvoda. Pored toga, visoku zaposlenost u narednom periodu Kosovo treba da obezbedi i kroz takvu raspodelu dohotka, po kojoj će se stalno uvećavati deo namenjen za akumulaciju, čime će se stvoriti uslovi za proširenu reprodukciju. Na taj način, opredeljujući se za politiku proširene reprodukcije, stalnim nastojanjem za prestrukturiranje privrede u korist radno-intenzivnih grana a u oblasti poljoprivrede preorijentacijom na one grane koje zahtevaju više živog rada, zatim kroz povećanje efikasnosti investicija i dodatnim sredstvima šire društvene zajednice, obezbediće se veće mogućnosti za zapošljavanje nezaposlene i poluzaposlene radne snage.

Međutim, obezbeđenje prosečno godišnje 10.000 slobodnih radnih mesta u društvenom sektoru neće biti dovoljno za zapošljavanje celokupnog priliva aktivnog stanovništva, voljnog za rad. Stoga je potrebno stvoriti povoljnije uslove za veće aktiviranje radne snage u individualnom sektoru privrede. Razvoj ovog sektora u prvom redu može se postići merama ekonomske politike (poreskom i kreditnom politikom). Time bi se stvorile mogućnosti rentabilnije poljoprivredne proizvodnje na individualnim poljoprivrednim gazdinstvima, a to znači, stvorili bi se uslovi za sprečavanje odlaska individualnih poljoprivrednika iz sela u grad, kao i na privremeni rad u inostranstvo.

Postoje realne mogućnosti za brži razvoj i veće zapošljavanje na području ličnog rada i ličnih usluga. Lični rad sa sredstvima u privatnoj svojini van poljoprivrede, javlja se u zanatstvu i kućnoj radinosti, zatim kod turističko-ugostiteljskih usluga, u pojedinim transportnim granama (taksi službi, kamionski prevoz) i u pojedinim profesijama (advokatura i sl.). Ovaj rad je danas veoma značajan sa dva aspekta: prvo, sa aspekta kompletiranja deficitarnih usluga i drugo, sa aspekta mogućnosti zapošljavanja onog dela radne snage koji se ne može zaposliti u društvenom sektoru.

Društveno-ekonomski položaj radnih ljudi koji rade sopstvenim sredstvima definisan je u Ustavu SFRJ, kao i u Zakonu o udruženom radu, po kome su oni u pogledu svih prava i obaveza izjednačeni sa radnicima zaposlenim sa sredstvima u društvenoj svojini. Ustav garantuje slobodu samostalnog ličnog rada sredstvima u svojini građana, kad obavljanje delatnosti ličnim radom odgovara načinu, materijalnoj osnovi i mogućnostima ličnog rada i kad nije u suprotnosti s načelom sticanja dohotka prema radu i drugim osnovama socijalističkog društvenog uređenja (čl. 64. st. 1. Ustava). Samo se zakonom mogu odrediti delatnosti koje se ne mogu obavljati samostalnim ličnim radom.

Novi Ustav, za razliku od ranijeg, daje manje mogućnosti za zapošljavanje tuđe radne snage. Tako na primer, prethodni Ustav davao je mogućnost zapošljavanja tuđe radne snage u individualnom zanatstvu do pet radnika. Odredba čl. 68. novog Ustava utvrđuje da se zakonom može dozvoliti upotreba tuđe radne snage samo izuzetno i u ograničenom obimu.

Privredni razvoj i porast životnog standarda iziskuju nagli porast potreba za uslugama, i to ne samo onih koji su vezani za proizvodni proces, već i onih koji zadovoljavaju potrebe stanovništva. S obzirom na to da tehnički progres sporije prodire u tercijarni nego u sekundarni sektor, to je on u prvim fazama pretežno radno intenzivan, što omogućava angažovanje nedovoljno zaposlene radne snage iz primarnog sektora, a kasnije i iz sekundarnog.

Na ubrzanoj razvoju tercijarnih delatnosti, pored porasta društvenog proizvoda, deluju i tehnički progres, rastuće potrebe standarda savremenog čoveka, težnja privrednih subjekata da obezbede svestran razvoj, kao i politika potpunije zaposlenosti radno sposobnog stanovništva.

Mogućnosti zapošljavanja ženske radne snage u tercijarnim delatnostima prilično su velike. Ovo je posebno značajno iz razloga što SAP Kosovo ima najnižu stopu zaposlenosti ženske radne snage, što znači da je tek svaki peti zaposleni — žena. Neke tercijarne delatnosti, kao: uslužno zanatstvo, servisi za usluge domaćinstvu, školstvo, trgovina i dr. daju šire mogućnosti za sve veće uključivanje ženske radne snage u privredni život Pokrajine.

U narednom periodu do 1990. godine treba očekivati i promene u kvalitetu radne snage u tom smislu što će se nove generacije radne snage u sve većoj meri sastojati od kvalifikovane i školovane radne snage. Reprodukciju radne snage karakterisaće nov kvalitet, jer će se na ulaznoj strani javljati kvalifikovano stanovništvo, dok će na izlaznoj strani biti manje obrazovano i nedovoljno kvalifikovano stanovništvo. Ovakva reprodukcija radne snage postaviće složenije zahteve pred politiku zapošljavanja i pružiće privredi nove šanse koje će zahtevati da se potpunije iskoriste.

Prof. Dr. Petar STANIŠIĆ

THE PROBLEMS OF THE UNEMPLOYMENT IN THE UNDEVELOPED
ECONOMIC REGION

Summary

The question of the unemployment is much complex problem in the undeveloped economic regions than in the developed ones. The economic composition of labour in the undeveloped Jugoslavian regions was lagging relatively late, in period after the Second world War.

Kosovo, as the least undeveloped region in our country, beside the open unemployment in industry and after unagricultural activities has a high degree of covered unemployment in agriculture and in other activities in the last years.

According to the data of the work establishment about 80.000 of unemployed persons is registered on the end of 1982. From the total number of unemployed the 76% are young people till thirty years, the 53% are a specific workers and the 25% are women. On the basis of those data we can conclude that the regional differences inside of our country is bigger in side of unemployment than in it of economic development.

In Kosovo exist in the same time two problems, the problem of unemployed a sufficient workers and the problem of deficient workers caused by structural disharmony in educational system. There is a disharmony in between the offer and search for the workers in some worker's category and professions. It caused the rise of a number unemployed, but in the same time and a number of the vacancies, which can not to fill, because they don't exist on the register of the work establishment.

The qualified structural of the unemployed is better because there is a people with a high qualifications. Among them mostly are: economists, solicitors and a philosophical faculty graduates. In the category of specific workers dominate metal-workers, locksmiths, machinists, electricians, brick-layers, carpenters, drivers etc.

The national structure of unemployed is nearly to national structure of inhabitants. In the base of political longterm development of Kosovo till 2000 years is determined that the rise of employment is the most important task. In the next period, Kosovo should be overtakes the other regions through the rise of the material production and better using of the other production's factors, to stop not only relative than and absolute rise of the agricultural inhabitants. On this way the differences between the offer and search for the workers will be less. Beside it, should be change the economical structure of Kosovo in side of the intensive works, and in agriculture in side of the lively works. It's need to make a possible a better conditions for a high activate workers in the individual economic part. There is a real possibility for a faster development and employment in person's works and services. The social-economical worker's position, who work using the own means is in conformity with the constitution of Jugoslavia and law of associated work, and on this way to level with workers in social property.

